

УДК 330.101.541; 331

JEL J00-J69, E24, E30-E39

DOI 10.32782/2786-8273/2025-9-28

Шостак Л.В.

кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки і торгівлі,
Волинський національний університет імені Лесі Українки
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8786-9582>

Liudmyla Shostak

Lesya Ukrainka Volyn National University

Сур'як А.В.

кандидат економічних наук, доцент,
Волинський національний університет імені Лесі Українки
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3094-9941>

Alla Suriak

Lesya Ukrainka Volyn National University

ВПЛИВ ТА НАСЛІДКИ ЗМІНИ МАКРОЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ НА СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОГО РИНКУ ПРАЦІ

IMPACT AND CONSEQUENCES OF CHANGES IN MACROECONOMIC INDICATORS ON THE STATE AND DEVELOPMENT TRENDS OF THE DOMESTIC LABOUR MARKET

Анотація. Дослідження присвячене комплексному аналізу впливу макроекономічних показників на стан та тенденції розвитку вітчизняного ринку праці, з урахуванням викликів, зумовлених воєнною агресією та економічною нестабільністю. Актуальність теми обумовлена посиленням взаємозв'язку між макроекономічними змінами та ключовими характеристиками ринку праці: зайнятістю, рівнем безробіття, динамікою заробітної плати та міграційними процесами. У межах дослідження проаналізовано вплив ВВП, інфляції, облікової ставки НБУ, державного боргу, продуктивності праці та валютного курсу на пропозицію і попит робочої сили. Особлива увага приділена впливу воєнного стану: втраті виробничих потужностей, внутрішній і зовнішній міграції, демографічним втратам, дефіциту кадрів та зміні структури економіки. Дослідження базується на статистичних даних Держстату, НБУ, МОП, Світового банку, а також наукових джерелах і експертних оцінках. Використано методи порівняльного аналізу, економічного моделювання та статистичного узагальнення. Отримані результати мають прикладне значення для формування ефективної державної політики на ринку праці в умовах воєнного та післявоєнного відновлення.

Ключові слова: ринок праці, макроекономічні показники, соціально-економічні наслідки, зайнятість, безробіття, трудові ресурси, людський капітал, заробітна плата, гнучкість ринку праці, дефіцит кваліфікованих кадрів, внутрішньо переміщені особи (ВПО).

Abstract. Introduction. The study addresses the urgent problem of how macroeconomic indicators influence the current state and future development trends of the domestic labor market in Ukraine. This issue has become particularly relevant in light of prolonged economic instability, intensified by the consequences of full-scale military aggression. **Purpose.** The purpose of the research is to identify the key macroeconomic variables that affect the labor market and to assess the mechanisms and channels through which they influence employment levels, wage dynamics, and labor force participation in Ukraine, both under martial law and during the post-war recovery period. **Methods.** The study is based on the analysis of official statistical data from the State Statistics Service of Ukraine, the National Bank of Ukraine, the International Labour Organization (ILO), and the World Bank. A combination of methods was used, including comparative analysis, correlation analysis, and economic modeling. These methods enabled a structured examination of macroeconomic indicators such as GDP, inflation rate, NBU discount rate, labor productivity, public debt, exchange rate fluctuations, and the unemployment rate. **Results.** The study shows that macroeconomic instability negatively affects employment and wage dynamics. War-related disruptions have worsened labor shortages and skill mismatches, emphasizing the need for targeted retraining programs. **Conclusion.** The findings indicate that macroeconomic stabilization, infrastructure restoration, and investment in human capital are critical for revitalizing the Ukrainian labor market. The author recommends the implementation of adaptive labor policies focused on income stabilization, social protection, reskilling of workers, and reintegration of returning migrants. These measures will contribute to the economic recovery and enhance the resilience of the labor market to future shocks. The results of the study can be practically applied in policy development by public authorities, international partners, and academic institutions working in the fields of labor economics and socio-economic development.

Keywords: labor market, macroeconomic indicators, socio-economic consequences, employment, unemployment, labor resources, human capital, wages, labor market flexibility, shortage of skilled labor; internally displaced persons (IDPs).

Постановка проблеми. У нинішніх умовах посилення соціально-економічної нестабільності та воєнного конфлікту ринок праці України стає особливо чутливим до впливу макроекономічних показників. Зміни у валовому внутрішньому продукті, рівні інфляції, обліковій ставці, обмінному курсі та державному боргу суттєво відображаються на зайнятості, безробітті, розмірах заробітної плати й масштабах трудової міграції. Відсутність дієвих механізмів адаптації до цих змін може спричинити зростання соціальної напруги та поглиблення диспропорцій на ринку праці. Воєнний стан лише підсилює вплив негативних економічних чинників, вимагаючи перегляду існуючих стратегій у сфері працевлаштування та соціального захисту населення. У цьому контексті дослідження взаємодії між макроекономічними детермінантами та динамікою ринку праці є необхідним для забезпечення стійкого розвитку країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження впливу макроекономічних змін на ринок праці є ключовим для розуміння добробуту населення та стабільності країни. Увага науковців зосереджена на економічних умовах, структурних змінах і соціальній політиці. Проблеми доходів і соціального захисту розглядалися у працях Е. Лібанової [1], Г. Лопушняка [2], та В. Горина [3]. Особливу увагу приділяють впливу криз і воєн на міграцію та зайнятість, що висвітлено у роботах І. Андрейцевої [4] та О. Черьомухіної [5]. У зв'язку з цим важливо продовжити аналіз для формування ефективної політики адаптації.

Мета статті – ґрунтовний аналіз впливу провідних макроекономічних індикаторів на динаміку розвитку ринку праці України в умовах економічної турбулентності та збройного конфлікту. У центрі уваги – виявлення механізмів взаємозв'язку між макроекономічними параметрами й такими характеристиками ринку праці, як рівень зайнятості, безробіття, оплата праці та міграційні процеси. Особливо розглянуто трансформації ринку праці у контексті воєнного стану та перспективи його відновлення в посткризовий період. Результати дослідження покликані сформулювати теоретико-прикладне підґрунтя для обґрунтування напрямів удосконалення державної політики у сфері регулювання зайнятості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ринок праці є важливою складовою економічної системи, тісно пов'язаною з макроекономічними показниками, що визначають рівень зайнятості, безробіття та доходи населення. Зміни в економічній ситуації, зокрема, в показниках економічного зростання, інфляції, процентних ставках, рівні безробіття, продуктивності праці та інших, безпосередньо впливають на попит на робочу силу, заробітну плату та соціальну стабільність. Ринок праці є динамічною системою, чутливою до коливань цих макроекономічних змінних.

З початком повномасштабного вторгнення на територію нашої держави військ країни-окупанта змінилось не лише життя українців, але й відбулись значні зміни в економічній та політичній ситуації, а також в рівнях основних макроекономічних показників.

Виробництво зупинилося, багато власників малого та середнього бізнесу змушені були закрити свої підприємства. Сектори великого бізнесу також зазнали серйозних втрат, військова інфраструктура була зруйнована, а посівна кампанія зазнала значних ускладнень. Усе це негативно відобразилося на стані економіки держави [6].

Станом на сьогодні активність на ринку праці України залишається нижчою за докризовий рівень, незва-

жаючи на часткове зростання пошуку роботи. Кількість нових резюме не перевищує 80% від показників 2021 року, що свідчить про зменшення трудового потенціалу через міграцію та зміну економічних орієнтирів. З боку роботодавців також фіксується уповільнення – обсяг вакансій стабілізувався на рівні 85–90% довоєнного періоду. Це пов'язано з економічною нестабільністю та обмеженими ресурсами бізнесу. Вказані тенденції потребують державної підтримки та розробки ефективних заходів стимулювання зайнятості.

Відповідно до результатів оцінок агенції Info Sapiens [7] у березні 2025 року рівень безробіття в Україні знизився до 12,1% – це найнижчий показник від початку війни. Проксі-показник рівня бідності, тобто частка опитаних, що змушені економити на їжі, у березні 2025 збільшився до 24,7%, проте у минулому році даний показник був значно вищим, ніж рівень безробіття. Така ситуація пояснюється зростанням рівня цін на продукти.

Добробут нації визначається параметрами впливу макроекономічних показників на соціальні гарантії та показники соціального захисту населення [8].

Показник ВВП (рисунок 1) є базовим індикатором економічного зростання, що формує попит на робочу силу. Згортання обсягів виробництва внаслідок кризи чи воєнних дій неминуче веде до зниження зайнятості та зростання безробіття. У контексті України, особливо в 2022–2024 роках, різке падіння ВВП супроводжувалося масовими вивільненнями працівників у таких секторах, як промисловість, транспорт, будівництво. Це стало наслідком як безпосереднього руйнування підприємств, так і падіння внутрішнього споживчого попиту.

Зростання валового внутрішнього продукту (ВВП) має позитивну кореляцію з підвищенням попиту на робочу силу, оскільки економічне піднесення сприяє активізації підприємницької діяльності та розширенню виробничих потужностей, що, у свою чергу, веде до створення нових робочих місць. Так, у 2017 році в Україні фіксувалося економічне зростання на рівні 2,4% ВВП, яке супроводжувалося зменшенням рівня безробіття на 1,5 процентного пункту. Водночас, у періоди економічного спаду ринок праці зазнає деструктивних змін: зростає кількість безробітних, знижуються обсяги зайнятості та виникають труднощі із забезпеченням стабільного доходу населення.

Висока інфляція, яка спостерігалася в Україні протягом останніх років, знижує реальну купівельну спроможність населення, сприяє зростанню тінізації ринку праці та зменшенню легального працевлаштування. Облікова ставка Національного банку, як інструмент монетарної політики, впливає на доступність кредитних ресурсів для бізнесу, що, у свою чергу, визначає інвестиційну активність та попит на робочу силу.

В умовах тривалих геополітичних, соціальних і економічних потрясінь, інфляція в Україні набула комплексного характеру, формуючись під впливом як внутрішніх, так і зовнішніх факторів. Серед основних чинників, що стимулюють зростання загального рівня цін, варто виділити економічну дестабілізацію внаслідок збройного конфлікту, глобальну енергетичну кризу, порушення ланцюгів постачання та зміну поведінкових моделей споживачів. Запропонована нижче таблиця систематизує найважливіші детермінанти інфляційного тиску в українській економіці із наведенням конкретних прикладів їх практичного прояву (таблиця 1).

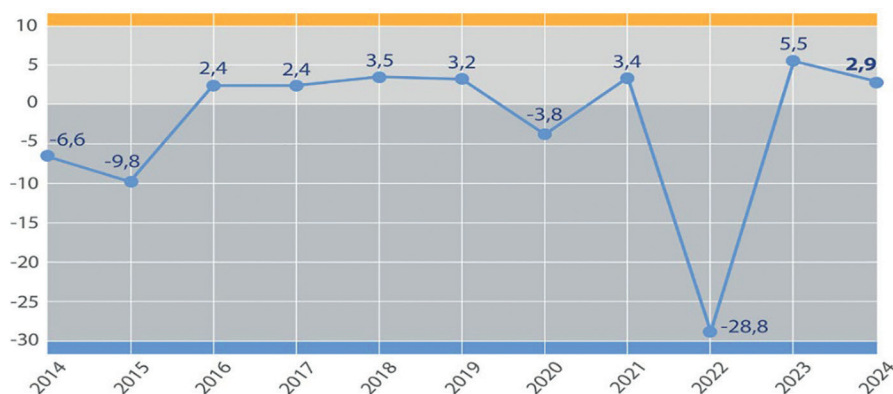

Рис. 1. Зміни реального ВВП в Україні протягом 2014–2024 рр. [9]

Таблиця 1

Ключові чинники інфляційного тиску в Україні у контексті економічної нестабільності та воєнних викликів

Чинники	Характеристика впливу	
Економічні кризи (збройний конфлікт)	Призводить до порушення виробничих ланцюгів, дефіциту товарів і цінової нестабільності.	У 2022–2023 роках ціни на базові продукти харчування зросли в середньому на 25–30%.
Зростання цін на енергоносії	Зростання вартості енергоносіїв спричиняє збільшення витрат на транспортування та виробництво, що підвищує загальний рівень цін	У 2022 році ціна на газ для промисловості зросла майже вдвічі, що вплинуло на тарифи ЖКГ
Порушення балансу попиту і пропозиції	Пандемія COVID-19 змінила логістику та виробничі процеси, спричинивши дефіцит товарів і підвищення цін	У 2021 році дефіцит мікродіодів підвищив ціни на побутову техніку на 10–15%.
Зниження купівельної спроможності	Реальні доходи населення не встигають за темпами інфляції, що знижує рівень споживання та економічну активність	У 2023 році індекс реальної заробітної плати знизився на 8,4% порівняно з попереднім роком
Соціальна напруга серед вразливих груп	Населення з фіксованими доходами (пенсіонери, бюджетники) найбільше страждає від інфляційного тиску	Пенсійні виплати в Україні зросли лише на 10% у 2023 р., тоді як інфляція склала понад 20%

Джерело: сформовано авторами за [10]

В умовах повномасштабної війни в Україні інфляційні процеси набули додаткової гостроти, спричиняючи суттєве зниження реальних доходів населення та зменшення купівельної спроможності. Це, у свою чергу, негативно позначається на рівні внутрішнього попиту та може спричинити скорочення зайнятості у вразливих секторах економіки. Зокрема, у 2014–2015 роках, а також у період після 2022 року, високі інфляційні показники супроводжувалися зростанням безробіття та погіршенням соціально-економічної ситуації. Водночас у відносно стабільних регіонах помірна інфляція за умов підтримки економічної активності може стимулювати зайнятість через зростання споживчого попиту.

Відповідно до коментарів Національного банку України [11] станом на грудень 2024 року річний рівень інфляції в Україні зріс до 12%, що перевищило прогнозні очікування НБУ через поєднання тимчасових факторів, таких як низькі врожаї, та фундаментального цінового тиску, пов'язаного зі зростанням витрат бізнесу й ослабленням гривні. Найвищі темпи подорожчання спостерігалися у харчовому сегменті, зокрема серед оброблених продуктів, де зростання цін склало 14,7% р/р, а також серед сирих продуктів – 13,2%. Базова інфляція досягла 10,7%, зумовлена зростанням витрат на виробництво та імпорт. Вартість послуг зросла на 12,5%, особливо в медичній, транспортній та розважальній сферах. Ціни на адміністративно-регульовані товари, зокрема алкоголь, тютюн і ліки, підвищились на 16,3%. Зростання цін на паливе становило

4,8%, що було обумовлено валютними та податковими чинниками.

Рівень інфляції безпосередньо впливає на купівельну спроможність населення. Зі зростанням інфляції ціни на товари та послуги підвищуються, що змінює структуру витрат домогосподарств. Унаслідок цього величина споживчого кошика також коригується, відображаючи актуальні потреби та фінансові можливості населення. У 2022–2023 роках в Україні спостерігалось зростання інфляції, що було спричинене як внутрішніми економічними факторами, так і зовнішніми шоками, зокрема війною. У результаті середні ціни на продукти харчування, паливо та комунальні послуги значно зросли, що зменшило реальну купівельну спроможність громадян. Це спричинило необхідність перегляду споживчого кошика – з нього частково виключали менш необхідні товари, натомість більша частка витрат припадала на базові продукти та послуги першої необхідності.

Ми можемо лише сподіватися на те, що колись і Україна буде мати споживчий кошик не лише, як набір продуктів аби не вмерти. А буде включати повноцінний перелік товарів і послуг для життя, а не для виживання [12, с. 175].

У такій ситуації величина та структура споживчого кошика зазнають змін: основна частка витрат домогосподарств спрямовується на забезпечення базових потреб – продукти харчування, житлово-комунальні послуги, транспорт. Водночас скорочуються витрати

на менш пріоритетні сфери – освіту, дозвілля, культурні потреби.

Наприклад, вартість споживчого кошика в країнах Євросоюзу та Америки, на відміну від України, визначається не в абсолютних, а у відносних показниках. Суть полягає в тому, що споживчий кошик визначається як фіксований набір продуктів та послуг, які споживає типовий покупець. Споживчий кошик є основою для обрахунку індексу споживчих цін. Кількість позицій у споживчому кошику ЄС та Америки відрізняється від українського, в якому знаходиться близько 150 одиниць [13, с. 173].

Таким чином, рівень інфляції прямо впливає на актуалізацію показників споживчого кошика, що, у свою чергу, відображається на оцінці добробуту населення та потребує постійного перегляду соціальних стандартів.

Наступним елементом, що впливає на ринок праці (на вартість імпортованих товарів і, відповідно, на цінову стабільність, що знову ж таки формує очікування бізнесу щодо найму персоналу) є коливання обмінного курсу. Значне боргове навантаження обмежує можливості держави підтримувати зайнятість через бюджетні програми, зокрема шляхом фінансування громадських робіт або дотацій на створення нових робочих місць.

Темпи інфляції є одним з основних факторів, які впливають на купівельну спроможність валюти. Інфляційне знецінення грошей у країні спричинює зниження їх купівельної спроможності та сприяє зниженню курсу національної валюти щодо валют країн, у яких темпи інфляції нижчі. Значне підвищення внутрішніх цін на товари і послуги спричинює намагання суб'єктів ринку купувати дешевші іноземні товари і скорочення попиту на вітчизняні товари за кордоном [14, с. 152].

Трудова міграція є вагомим індикатором взаємозв'язку між макроекономічною ситуацією та функціонуванням ринку праці. В умовах повномасштабної війни в Україні спостерігається інтенсивне переміщення робочої сили як у межах країни, так і за її кордони. За офіційними статистичними даними, щороку країну залишають десятки тисяч громадян у пошуках більш сприятливих економічних умов. Це, у свою чергу, призводить до скорочення національного кадрового потенціалу, особливо в сегменті кваліфікованих працівників. Водночас міграція сприяє частковому зниженню рівня безробіття та зменшенню соціального напруження в окремих регіонах, що зазнали значного економічного спаду внаслідок бойових дій.

Економічні наслідки міграційних процесів включають втрату фахівців у стратегічно важливих секторах – охороні здоров'я, освіті, інженерно-технічному комплексі.

У Державному центрі зайнятості пояснили, що за видами економічної діяльності у 2024 році найбільший дефіцит кадрів був у сфері освіти – 25 тисяч осіб. На другому місці – переробна промисловість, в якій бракувало 9 тисяч осіб. І на третьому – сфера розміщення і харчування. Там дефіцит складав до 3 тисяч осіб. За підсумками січня 2025 року, перша п'ятірка сфер, де бракує працівників, виглядає так: сфера освіти – 1,5 тисячі осіб (зокрема у дошкільній освіті – 0,8 тисячі осіб); наземний транспорт – 1,3 тисячі осіб; сфера виробництва готових металевих виробів – 0,6 тисячі осіб; виробництва меблів – 0,5 тисячі осіб; постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря – 0,3 тисячі осіб [15].

До ключових чинників, що стимулюють відтік трудових ресурсів, належать недостатній рівень оплати праці, обмежений доступ до фінансових ресурсів, а також інфляційні процеси, які набули особливої динаміки у період збройного конфлікту. Ці фактори спричиняють суттєві виклики для розвитку національної економіки та стабільності ринку праці. Військовий конфлікт призвів до значного зниження економічної активності в окремих регіонах України, що, в свою чергу, негативно позначилося на соціально-економічних умовах для робочої сили. Проте деякі сектори, зокрема інформаційні технології та агропромисловий комплекс, виявили меншу уразливість до бойових дій і навіть зазнали тимчасового зростання попиту на спеціалістів.

Війна суттєво вплинула на ринок праці України, зокрема через мобілізацію, що спричинила нестачу робочої сили в окремих секторах. Постраждали галузі з переважною чоловічою зайнятістю, зросла потреба в кадрах у сфері безпеки, логістики, інженерії та відновлення інфраструктури. Трудова міграція водночас створює можливості – повернення працівників після війни може стимулювати відбудову та інвестиції. Для цього потрібна комплексна державна політика та програми реінтеграції. Російська агресія з 2022 року стала серйозним викликом для економіки та ринку праці України. Руїнація інфраструктури та масове переміщення людей призвели до втрати робочих місць і економічних збитків. Важливо зосередитися на відновленні виробництва, підтримці бізнесу та створенні нових робочих місць. Перепідготовка кадрів і повернення мігрантів стануть ключовими для стабілізації ринку праці.

На тлі процесів євроінтеграції, виникає велика потреба в соціальних заходах для повернення та збереження робочої сили. Аналіз динаміки ринку праці в Україні виявляє критичні тенденції, такі як старіння населення та міграційні процеси, котрі призведуть до потенційної втрати майже 2 мільйонів працівників у наступні шість років. Паралельно, щоб досягти щорічного зростання ВВП на рівні 7% до 2032 року, Україні потрібно залучити до 4,5 млн додаткових працівників [16].

Трудова міграція суттєво впливає на ринок праці України, знижуючи безробіття, але водночас спричиняючи відтік кваліфікованих кадрів. Перекази мігрантів підтримують родини та стимулюють споживчий попит, хоча масова міграція має ризики для довгострокового розвитку. Після війни Україна потребуватиме відновлення ринку праці, включно з інтеграцією мігрантів, перепідготовкою працівників і створенням нових робочих місць. Підтримка малого та середнього бізнесу стане важливою для працевлаштування. Необхідно впроваджувати програми з підвищення кваліфікації, що дозволять адаптувати робочу силу до нових економічних умов. Варто також створити стимули для повернення трудових мігрантів, зокрема через інвестиційні можливості. Державні програми мають забезпечити підтримку зайнятості, перекваліфікацію безробітних і розвиток підприємництва.

Висновки. Вплив макроекономічних факторів на динаміку вітчизняного ринку праці є значним та комплексним, оскільки зміни в макроекономічному середовищі прямо корелюють з рівнем зайнятості, безробіття та структурними зрушеннями на ринку праці. Зокрема, інфляційні процеси, коливання валютних курсів і зміни

у фінансовій політиці можуть викликати економічну нестабільність, що, своєю чергою, сприяє зниженню попиту на працю та збільшенню безробіття. Водночас, інноваційні технології та глобалізаційні процеси відкривають нові перспективи для розвитку висококваліфікованих секторів економіки, зокрема інформаційних тех-

нологій та інженерії. Однак ці позитивні зміни можуть бути затьмарені макроекономічними коливаннями, які створюють дисбаланси, особливо в умовах структурного безробіття, зумовленого невідповідністю між кваліфікацією робочої сили та попитом на конкретні професії.

Бібліографічний список:

1. Лібанова Е. М., Макарова О. В., Курило І. О. Людський розвиток в Україні: соціальні та демографічні чинники модернізації національної економіки : кол. моногр. НАН України, Ін-т демографії та соц. досліджень ім. М. В. Птухи; за ред. Е. М. Лібанової. Київ, 2012. 320 с.
2. Лопушняк Г. С. Інституційне забезпечення державної соціальної політики: теоретико-проблемні аспекти. *Актуальні проблеми державного управління*. 2011. № 2. С. 1–7.
3. Горин В. П., Сидор І. П. Чинники формування доходів населення в економіці країни. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. 2017. Випуск 24. Частина 2. С. 58–63.
4. Андрейцева І. Ринок праці України, сучасні тенденції. *Економіка та суспільство*. 2021. № 28. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-28-4>
5. Черьомухіна О., Чалюк Ю. Ринок праці під час війни: стан та перспективи. *Економіка та суспільство*. 2022. № 46. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-24>
6. Шостак Л., Сур'як А. Адаптація зарубіжного досвіду трансформації ринку праці в умовах воєнного стану та макроекономічної нестабільності. *Економіка та суспільство*. 2024. Випуск 67. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-145>
7. Трекер економіки України під час війни. URL: <https://ces.org.ua/tracker-economy-during-the-war/#anchor-5> (дата звернення: 22.04.2025)
8. Сидор І. П. Домінанти впливу макроекономічних показників на добробут нації. *Економіка і суспільство*. 2018. Випуск 16. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/16_ukr/121.pdf
9. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 20.04.2025).
10. Інфляція: вплив на купівельну спроможність населення. URL: <https://beecredit.com.ua/inflyacziya-vplyv-na-kupivelnuspromozhnist-naselennya/> (дата звернення: 21.04.2025).
11. Коментар Національного банку щодо рівня інфляції у 2024 році. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/komentar-natsionalnogo-banku-schodo-rivnya-inflyatsiyi-u-2024-rotsi> (дата звернення: 21.04.2025).
12. Шостак Л. В., Данечкіна А. О. Формування споживчого кошика в Україні та за кордоном. *Інфраструктура ринку*. 2017. Випуск № 6. С. 172–176.
13. Шостак Л. В., Петріні В. А. Трудовий потенціал як рушійна сила ефективного розвитку підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. № 21. С. 450–454.
14. Бідник Н. Б. Курсові коливання: фактори та їх вплив на економіку. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2011. Вип. 21.3. С. 149–157. URL: https://nv.nltu.edu.ua/Archive/2011/21_3/149_Bid.pdf
15. В Україні брак робочої сили: трудова міграція іноземців неминуча? URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/trudovamihratsiya-ukrayina-banhladesh-indiya-/33335838.html> (дата звернення 23.04.2025).
16. Дефіцит робочої сили: Україні доведеться запрошувати мігрантів з інших країн, якщо біженці не повернуться. *Visit Ukraine*. 2024. URL: <https://visitukraine.today/uk/blog/4140/labor-shortage>

References:

1. Libanova E. M., Makarova O. V., Kurylo I. O. et al. (2012) *Ljudskyj rozvytok v Ukraini: socialjni ta demografichni chynnyky modernizaciji nacionalnoji ekonomiky: kol. monogr.* [Human development in Ukraine: social and demographic factors of modernization of the national economy] / NAN Ukrainy, In-t demografiji ta soc. doslidzenj im. M. V. Ptukhy; za red. E. M. Libanovoi. Kyiv, p. 320.
2. Lopushnjak Gh. S. (2011) *Instytuticijne zabezpechennja derzhavnoji socialjnoji polityky: teoretyko-problemni aspekty* [Institutional provision of the state social policy: theoretical and problem aspects]. *Aktualjni problemy derzhavnoho upravlinnja*, no 2, pp. 1–7.
3. Ghoryn V. P., Sydor I. P. (2017) *Chynnyky formuvannja dochodiv naselennja v ekonomici krajiny* [Factors of the formation of incomes in the national economy]. *Naukovyj visnyk Mizhnarodnogho ghumanitarnogho universytetu. Serija: Ekonomika i menedzhment*. Vol. 24. Chas. 2, pp. 58–63.
4. Andreytseva I. (2021). *Rynok pratsi Ukrainy, suchasni tendentsii* [Labor market of Ukraine, current trends]. *Ekonomika ta suspilstvo*, (28). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-28-4>
5. Cheriomukhina O., Chalyuk Yu. (2022). *Rynok pratsi pid chas viiny: stan ta perspektyvy* [Labor market during the war: state and prospects]. *Ekonomika ta suspilstvo*, (46). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-24>
6. Shostak L., Suriak A. (2024). *Adaptatsiia zarubizhnogo dosvidu transformatsii rynku pratsi v umovakh voiennoho stanu ta makroekonomichnoi nestabilnosti*. *Ekonomika ta suspilstvo*. Vol. (67). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-145>
7. Treker ekonomiky Ukrainy pid chas viiny. Available at: <https://ces.org.ua/tracker-economy-during-the-war/#anchor-5> (accessed 22.04.2025)
8. Sydor I.P. (2018). *Dominanty vplyvu makroekonomichnykh pokaznykiv na dobrobut natsii* [Dominants of the influence of macroeconomic indicators on the well-being of the nation]. *Ekonomika i suspilstvo*. Vol. 16. Available at: https://economyandsociety.in.ua/journals/16_ukr/121.pdf
9. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Available at: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (accessed 20.04.2025).
10. Inflatsiia: vplyv na kupivelnu spromozhnist naselennia. Available at: <https://beecredit.com.ua/inflyacziya-vplyv-na-kupivelnuspromozhnist-naselennya/> (accessed 21.04.2025).
11. Komentar Natsionalnogo banku shchodo rivnia inflatsii u 2024 rotsi. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/komentar-natsionalnogo-banku-schodo-rivnya-inflyatsiyi-u-2024-rotsi> (accessed 21.04.2025).

12. Shostak L. V., Danechkina A. O. (2017) Formuvannia spozhyvchoho koshyka v Ukraini ta za kordonom [Formation of a consumer basket in Ukraine and abroad]. *Infrastruktura rynku – Market infrastructure*, vol. 6, pp. 172–176.
13. Shostak L. V., Petrini V. A. (2018). Trudovy potentsial yak rushiina sya efektyvnoho rozvytku pidpriemstva [Labor potential as a driving force for effective enterprise development]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*. № 21, pp. 450–454.
14. Bidnyk N. B. (2011). Kursy kolyvannia: faktory ta yikh vplyv na ekonomiku [Exchange rate fluctuations: factors and their impact on the economy]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*, vol. 21.3, pp. 149–157. Available at: https://nv.nltu.edu.ua/Archive/2011/21_3/149_Bid.pdf
15. V Ukraini brak robochoi syly: trudova mihratsiia inozemtsiv nemynucha? Available at: <https://www.radiosvoboda.org/a/trudova-mihratsiya-ukrayina-banhladesh-indiya-/33335838.html>
16. Defitsyt robochoi syly: Ukraini dovedetsia zaproshuvaty mihrantiv z inshykh krain, yakshcho bizhentsi ne povernutsia [Labor shortage: Ukraine will have to invite migrants from other countries if refugees do not return] (2024). Visit Ukraine. Available at: <https://visitukraine.today/uk/blog/4140/labor-shortage-ukraine-will-have-to-invite-migrants-from-other-countries-if-refugees-do-not>

Стаття надійшла до редакції 23.04.2025